

a separate significant place within intimate lyrics. We mean the songs about mother. The purpose of this article is to analyse them.

The characteristic features of M. Tkach's image of mother (such as sacrality, melancholy, didacticism, etc.) are highlighted in this article and it is also proved that the image of mother is the axis of rotation of so-called «mother's world» – one of the main concepts of M. Tkach's poetry.

M. Tkach traced the origins of the idea of Ukrainian patriotism from parents' house. But it must be noted that the image of father is rare in M. Tkach's poetry, as well as the generalized image of parents, in contrast to the image of the parents' doorstep, for example. All the life ways lead Tkach's lyrical hero from home, in other words – from mother (the images of home and mother are often superimposed), or back home, into mother's world.

The «mother's world» metaphor is poet's true imaginative achievement. It is hard to find more appropriate image to describe the completeness of patriotic feelings of lyrical hero. On the one hand, the poet often compares Ukraine with mother, on the other – mother is the most important part of the inner life of lyrical hero. This part is in the centre, the most precious memories of lyrical hero (of his native village and his childhood) are structured around it. They are mother-centred, so the lullaby is called mother's and the house is called mother's and the well too.

M. Tkach presents the native land as the place unique in different meanings (geographical, cultural, personal, etc.). In such a way he talks about mother, what is emphasized by using the construction «only mother» and others like that. But the main thing we must admit is the uniqueness of M. Tkach's songs about mother as the literary and musical phenomenon.

Key words: *song, image of mother, «mother's world», sacrality, folklore.*

УДК 82.0(477)

В. В. Дуркалевич

КВАЗІНАУКОВИЙ СЕКОНД-ХЕНД СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА: ФАЛЬСИФІКАЦІЙНО-ПЛАГІАТНІ СТРАТЕГІЇ

У статті досліджено особливості розгортання і модифікації автометаописової й авторефлексійної активності як окремого типу інтелектуальних практик, покликаних монітувати й коригувати літературознавчий процес на рівні теоретико-методологічних й ціннісно-етичних аспектів. За допомогою кейс-методу показано деструктивні спроби входження у поле культурної продукції.

Ключові слова: *авторефлексія, автометаопис, українське літературознавство, моніторинг, плагіат, культурна практика, теорія і методологія літературознавчих досліджень.*

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-21-28-37

Семіотичний підхід призвичаїв розглядати культуру у категоріях знаків, текстів і мов. Для цього ж підходу характерним є розуміння культури як складної та динамічної системи, яка постійно самоорганізовується й реорганізовується шляхом актуалізації розмаїтих практик метаопису й автометаопису. У запропонованій статті

спробуємо звернути увагу на особливості розгортання семіози на рівні українського літературознавчого процесу й автометаописових практик як своєрідних полів критичного спостереження. Таке дослідження покликане, з одного боку, реактуалізувати тезу С. Павличко про міф нетеоретичності літературознавчого твору, з іншого, – підтвердити слушність її міркувань щодо смислотвірного і критичного характеру літературознавчого дискурсу [8].

Мета статті полягає у показі особливостей конституювання авторефлексійного дискурсу у сфері пострадянського українського літературознавства як окремої культурної практики. До основних завдань дослідження належать: реконструкція проблемно-тематичних, риторичних і стратегічних домінант згаданого дискурсу; аналіз його динаміки та з'ясування його основних функцій.

Дискурсивні поля автометаописових практик нашаровуються передусім навколо літературно-критичної (йдеться тут, зокрема, про тематичні добірки статей на сайтах «Літакценту» або «Читомо»), історико-літературної (Див., зокрема, наукові розвідки, уміщені в збірнику «Нова історія української літератури» (2005), що друкувалися протягом 2001–2004 рр. у часописі «Слово і Час») й теоретико-методологічної проблематики, представлені у працях С. Андрусів, Г. Грабовича, Р. Гром'яка, Т. Гундорової, Л. Демської-Будзуляк, С. Павличко, І. Фізера та ін. У рамках запропонованої статті зосередимося на розгляді останньої зі згаданих сфер.

У своїх текстах і публічних виступах Я. Грицак часто наголошує на особливому статусі наукової спадщини І. Лисяка-Рудницького, передусім на унікальній проблемно-тематичній сконденсованості його праць, а відтак невичерпності їх інтерпретаційного і діалогічного потенціалу у контексті української історіографії. Подібну, у типологічному плані, роль відіграють в українській науці про літературу напрацювання С. Павличко. Показовим прикладом може тут слугувати її стаття з 1993 р. під назвою «Методологічна ситуація в сучасному українському літературознавстві». Згадану статтю можна розглядати як своєрідний діагностично-прогностично-рекомендаційний скрипт, за яким розгортатиметься функціонування українського літературознавства як структурного елемента наукового поля й поля культурної продукції. Цікавим є й те, що засигналізовані у статті проблеми, пов'язані із процесами літературної й літературознавчої деканонізації, методологічної переорієнтації й риторичної реідентифікації стануть своєрідною структурною матрицею, яка значною мірою формуватиме рамки й зміст розгортання авторефлексивного дискурсу та його репрезентаційних модифікацій – від оглядово-підсумкових («Українське літературознавство у контексті світової культури ХХ століття: тенденції розвитку, проблеми функціонування, дискурсалізація» Р. Гром'яка) через періодизаційно-мапувальні («20 років незалежного літературознавства: здобутки та втрати» Л. Демської-Будзуляк) до концептуально-етіологічних («Методологічний тиск» Т. Гундорової) й дихотомічно-метафоричних («Сучасне українське літературознавство: тексти і контексти» С. Андрусів). Оперування контекстуально-горизонтальною перспективою аналізу веде до дихотомічної характеристики ландшафту сучасного українського літературознавства, його поділу на дві основні методологічні «зони»: традиційне (колоніальне / тоталітарне / радянське / академічне / монометодологічне) та новаторське (постколоніальне / посттоталітарне / українське / інтерпретаційне / поліметодологічне) [1, с. 48]. Своєю чергою, перспектива контекстуально-вертикальна стає своєрідним методологічним анамнезом, що відсилає до відмінних культурних й інтелектуальних досвідів, просторів і практик, відтак до твердження про теоретико-методологічну варваризацію Заходу [3, с. 17].

Важливим моментом у конституюванні авторефлексивності літературознавчого дискурсу стало також питання інституціоналізації літературознавства як системи академічних практик й стану і статусу академічної інституції як такої. Симптоматичними у цьому плані виявилися позиції діаспорних гуманітаріїв, які акцентували на важливості та перспективності університетського літературознавства, спираючись при цьому на відмінне розуміння українських реалій. Відтак поряд з оптимістично-дефінітивним твердженням про те, що місце філології «у стінах академічних установ. Захищена тут академічною свободою, вона може розвиватись і як наука, що змагає до одного онтологічного визначення. Тут і тільки тут їй гарантований високий інституційний статус, тут вона *sine qua non*» [11, с. 9], звучить скептично-реалістичний голос, згідно із яким, в інституційному плані «наша гуманістика взагалі, а літературознавство зокрема, переживають глибинну застійну кризу, розв'язки якої поки що не видно навіть на обрії» [2, с. 11]. Йдеться тут передусім про відсутність системних реформ у сфері культурної політики й гуманітарної освіти, а також про брак присутніх змін на рівні політики кадрової. Про деструктивні постколоніальні особливості українських академічних реалій писалося як для внутрішнього вжитку («Сучасне українське літературознавство: тексти і контексти» С. Андрусів), так й для інтелектуального експорту («Współczesne literaturoznawstwo ukraińskie: sytuacja nieustającego «między» С. Андрусів), з акцентом на корупції, що «руйнує увесь український суспільний організм» [16, с. 66].

У сфері зацікавлень метаописових практик, котрі можна розглядати і як своєрідний моніторинг добробуту вітчизняного академічного поля, не могли не з'явитися питання *етичного* й *ціннісного* характеру. Згадувана вже стаття С. Павличко виявилася знаковою й у цьому плані. Для цієї дослідниці літературознавство – це, з одного боку, частина глобального культурного знання, яке вимагає від кожного окремо взятого адепта науки самостійного і свідомого його освоєння, з іншого, – діалогічна і критична практика спільноти, спрямована на витворення інтелектуального простору, де відбувається невпинне продукування і циркуляція нових смислів. На думку авторки: «Можлива нетеоретичність літературознавчого твору – міф. І справа не в тому, щоб у кожній невеликій статті викладалася теорія, важливо, щоб у її автора був певний філософський світогляд, візія з загальних питань науки» [8, с. 485]. Ситуація, однак, починає набувати критичного характеру тоді, коли засада «нетеоретичності літературознавчого твору» виходить далеко за межі «невеликої статті» і здобуває статус спочатку спорадичного, а згодом й системного явища. Показовою у цьому плані можна вважати гучну полеміку, що розгорнулася свого часу навколо докторської дисертації П. Іванишина. Її текстуальна презентація знайшла своє відбиття, зокрема, на сторінках квітневого випуску часопису «Критика» за 2007 р. під промовистою назвою «Фабрикування науки» [10], де автора дисертації звинувачували, серед іншого, у новій гібридній, советськонаціоналістичній ідеологізації літературознавства (Г. Грабович); втраті критеріїв науковості, розмиванні меж між наукою та ідеологією, дилетантському розумінні філософських ідей (Т. Гундорова); нефілологічному характері роботи, відсутності широкого світового історико-літературного контексту, політичній риториці, далекій «від об'єктивності і наукового підходу» (М. Гольберг); відсутності новизни (С. Пролеєв); псевдонауковій термінологічній еквілібристиці (Й. Петровський-Штерн); свідомій і цілеспрямованій еkleктизації методологічної бази дослідження (С. Захаркін); саморобному літературознавчоподібному жаргоні (Т. Кознарський). Своєю чергою, 2018 рік став знаковим у плані виявлення й обговорення наукової нечесності на масову скалю (64 % відсотки плагіату [5]), якою виявилось чергове дисертаційне дослідження,

цього разу Д. Дроздовського. Подія набула не тільки загальноукраїнського, але й міжнародного розголосу [4]. Важливим, однак, видається у цій ситуації не стільки сам факт скоєного, бо він, на превеликий жаль, не поодинокий, але його масштаби й, що надзвичайно суттєво, засигналізований стан системно-інституціонального провокування і толерування плагіату: «У нашому ж суспільстві плагіат є способом кар'єрного зростання, безвідповідальності і терпимості» [12]. Відтак з'являються надзвичайно влучні, бо з глибоким діагностично-пізнавальним й інтерпретаційним потенціалом, метафори «вірусу» й «раку», які, з одного боку, вражають і роз'їдають «українську науку, зокрема гуманітарну» [12], а з іншого, – показують брак нетолерантності до плагіату.

Виникає, отже, питання, чи вірус фабрикування науки і рак академічної недобросовісності вражають передусім тексти, що претендують на статус докторських дисертацій, чи підвладні їм також тексти, які продукуються у рамках ритуалу кандидування у кандидати (передусім філологічних наук)? Аби бодай частково відповісти на ці запитання, скористаємося кейс-методом і переглянемо три статті, безпосередньо чи опосередковано присвячені творчості А. Хцюка (тексти написані одним автором і з'явилися протягом 2017–2019 рр. у журналі «Молодий вчений»). Вибір текстів, звісно, не випадковий. Тематика багатокультурності, пограниччя, пам'яті сприяє багатоаспектній контекстуалізації Хцюкової діалогії як у польській, так і в українській гуманістиці (Див., напр., книги Б. Жонголович «Andrzej Chciuk. Pisarz z antypodów» (1999); О. Сухомлинова «Етнокультурний дискурс у літературі польсько-українського пограниччя ХХ століття» (2012); В. Дуркалевич «У пошуках нарративної ідентичності: індивідуальний міф у творах Івана Франка, Анджея Хцюка і Бруно Шульца» (2015)). Відтак спроба пошуку власного місця на добре окресленій вже мапі хцюкоцентричних студій мала б вирізнятися неабиякою оригінальністю у плані постановки запитань та способів їх розв'язання. Як радить собі із такими викликами авторка статей у «Молодому вченому»?

У статті «(Не)наше місто: конкуруюча пам'ять про міжвоєнний Дрогобич у польській та українській літературах» авторка заявляє, що аналізуватиме *літературу*, але для зіставлення використовує белетризовану прозу А. Хцюка, яку називає «повістями», спогади-інтерв'ю Г. Гринберга, спогади й статті авторів, прізвища й праці яких не називає. У рубриці «Постановка проблеми» авторка відсилає до статистичних даних, заміщених у праці «Нариси з історії Дрогобича», зазначаючи, що йдеться про *національність*: «Згідно з переписом 1921 р., населення міста налічувало 26 756 осіб, з яких 44,3 % становили євреї, 31 % – поляки, 24,4 % – українці та незначна кількість представників інших національностей [4, с. 152]» [13, с. 304]. Однак, коли подивитися у вказане джерело, то виявиться, що такої інформації там немає! У «Нарисі» на с. 153 (не 152, як це подає авторка статті) йдеться не про *національність*, але про *віросповідання*, а оригінальний текст має такий вигляд: «Згідно з переписом 1921 р., населення Дрогобича складало 26 тис. 756 чол. Римокатоликів нараховувалось 8 тис. 265 чол. (31 %), греко-католиків – 6 тис. 513 чол. (24,4 %); євреїв – 11 тис. 833 чол. (44,3 %) населення. Незначна кількість жителів належали до інших конфесій» [7, с. 153]. Намагаючись на власний спосіб переказати (?) прочитане в одній із праць А. Вольдана (?), авторка пише: «На думку дослідників, таке загальне уявлення про життя в Галичині було нав'язане ще панівною Австрією і розглядало монархію як Космос, «мозаїку народів», що мирно співіснують під владою доброго цісаря, який забезпечує своїм мешканцям врегульоване і безпечне існування» [13, с. 304]. Авторка подає джерело переказаного (?) нею фрагменту: у списку літератури під позицією номер дев'ять до її «статті» фігурує праця «Mit Galicji

w prozie polskiej». Пошуки першоджерела показують, однак, що праця А. Вольдана називається «Mit Austrii w literaturze polskiej», де на с. 106 міститься наступний фрагмент: «Літературі міжвоєнного періоду нечужим також є уявлення про давню Австрію як космос, який пропонує своїм мешканцям врегульоване й безпечне існування» [17, с. 106]. Жодних, отже, «нав'язувань», і жодної «панівної Австрії» тут немає. До перекручень, спотворень і фальшувань вдається авторка статті й тоді, коли відсилає до монографії К. Котинської (?), бо у списку літератури під сьомою позицією вказує працю «Lwów. O odczytaniu miasta na powo». За її словами: «У міжвоєнний період патріотична національна пам'ять Дрогобича (sic!) була змушена враховувати нове розуміння ідентичності, яке проголошувало її не однозначною і незмінною константою (sic!), а навпаки, розглядало її як вільний конструкт, де Інший розцінювався як «чужий», «дикий», «гірший» [13, с. 306]. Першоджерело містить, однак, цілком іншу інформацію, адже у ньому йдеться не про Дрогобич, а про Львів і методологію сучасного писання про нього: «Патріотична суспільна пам'ять» Львова [...] як однозначно польського чи українського мусить до того ж враховувати сучасну візію ідентичності як вибору, конструкту, а не чогось, що є раз і назавжди даним. Міжвоєнний період, у який розвинулася творчість авторів, що про них буде мова в цьому розділі, оперував архаїчним, із сучасного погляду, розумінням Іншого як «чужого», «дикого», «гіршого» [6, с. 64]. Розглянемо наступний фрагмент аналізованої статті: «Події листопада 1918 р. та подальша розбудова української влади у місті спричинили (sic!) появу спогадів (sic!), які були сконцентровані довкола розбудови української влади в місті і більше представлені як пам'ять від імені «ми» (sic!). Вони свідчать, як активізувалося українське суспільство практично у всіх сферах міського життя, акцентують на запровадженні українських шкіл [1, с. 466], часописів, товариств [2, с. 485, с. 515, с. 592], гуртків, самоіндефікації вчителів тощо» [13, с. 306]. Попри те, що у квадратних дужках подані сторінки, авторка не вказує ані авторів, ані текстів, а в списку літератури фігурують лише два томи матеріалів «Дрогобиччина – земля Івана Франка» (1973, 1997). Розглянемо, що ж, властиво, міститься на вказаних сторінках. На с. 466 є початок *статті* «Рідна школа» в Дрогобичі», бо саме так окреслює її жанрові характеристики автор, С. Гаврищук, який, до того ж, пише текст не від імені «ми», але обирає форму я-нарративу, розповідаючи про діяльність «Кружка Українського Педагогічного Товариства». Відтак шкільництву присвячена ціла стаття, а не лише інформація на с. 466. Далі авторка подає сторінки з тому за 1997 р., сигналізуючи, що йтиметься про дрогобицькі часописи й товариства міжвоєнного періоду. Звернення до першоджерел показує, однак, що такої інформації там немає. На с. 485 йдеться про організацію колгоспів і голосування за приєднання Західної України до СРСР в селі Уличному (Див.: Кульчицький Ю. Улично 1930–1940-х років. Ріст культурно-національної свідомості, С. 478–492). На с. 515 також немає даних про часописи і товариства міжвоєнного Дрогобича, є натомість репродукція маловідомого малюнка Б. Шульца з 1941 р. й інформація про О. Козловського, О. Борковського й І. Франка як літераторів і видавців, пов'язаних із Дрогобиччиною, а стаття (не спогади!), у якій містяться згадані факти, називається «Письменники на Франковому підгір'ї» і належить авторству М. Шалати (С. 499–552). Своєю чергою, на с. 592 О. Яцків розповідає, зокрема, про концерти, організовані товариствами «Просвіта» й «Відродження», але не в міжвоєнному Дрогобичі, а в Аргентині 1947 й 1948 рр. (Див. статтю: «Круті дороги трьох мистців-дрогобичан», С. 578–592). Якщо у показаних вище прикладах авторка подає сторінки *навмання*, без авторів, цитат і джерел, то подальший фрагмент демонструє її вміння залапковувати текст *без* сторінок: «Проте у міжвоєнний період таке трактування зазнає кардинальної зміни

і монархія сприймається вже не як «цїсарство святого спокою» [8], а як «примусова нелюдська спільнота» [9]» [13, с. 304–305]. Таке квазіцитування одразу ж викликає питання про те, чи авторка взагалі знайома із «цитованими» текстами, адже це об'ємні праці іноземних науковців. До відвертих маніпуляцій інформацією, до того ж, із гротесковим дилетантством, вдається авторка й у наступному фрагменті: «Початок Першої світової війни, коли після короткотривалої втрати Австрія відновила свій вплив на цих землях і почала гостро виступати проти незалежності Польщі, став переломним моментом в оцінці поляками австрійського панування в Галичині. Зокрема дещо змінилося їхнє ставлення до українців. Як свідчить польська національна пам'ять (sic!), вони почали сприймати українців як близьку їм культуру: «Це ж бо звичайні люди, такі самі, як ми і ви» [5, с. 172], натомість євреї сприймалися і українцями, і поляками, як «абсолютно Інші», як «заповідник незвичної інакшости» [5, с. 207]» [13, с. 305]. Що ж це за пїдавстрійська «польська національна пам'ять» і чи справді йдеться про українську і польську рецепцію євреїв в пїдавстрійській Галичині? Звісно, що ні, адже обірвана (!) цитата про «звичайних людей» відсилає до анекдотичної сценки, яка виникла між А. Хцюком і його двоюрідними братами з Катовиць, котрі хотіли побачити, як виглядають українці в Дрогобичі, а в «заповіднику інакшости» А. Хцюк висловив власні, а не українців (!), думки про єврейську дїльницю Лан.

Розглянемо тепер деякі особливості другої, у хронологічному плані, статті «Функціонування опозицій *Свій – Інший* у формуванні національної ідентичності мешканців міжвоєнного Дрогобича у повістях А. Хцюка» [15]. Ось один з абзаців: «В основі ідентифікації *Свій – Інший – Чужий* у місті на пограниччі був концепт *Чужого*, який сформувався у мешканців у результаті повсякденного досвіду. При цьому якщо антиномія *Свій – Чужий* була результатом зіткнення культур, то проміжна категорія *Іншого* свідчила про певну культурну акцептацію, певну взаємодію та діалогізм. До того, як життя у місті почало сприйматись крізь призму національних відносин, вона слугувала для розрізнення *Іншого – Чужого*. Однак у 30-і роки ХХ ст. категорія *Іншого* набула якісно нових ознак [10]» [15, с. 208]. Тут впадає в око плагіат і цинічне підтасовування джерел. Цілий абзац авторка «скомпонувала» з фрагментів статті О. Сухомлинова «Образ росіянина як чужого у повісті Марії Шофер «Гжєнди»». Ось перший поцуплений фрагмент: «Варто зазначити, що якщо антиномія *свій – чужий* є результатом зіткнення культур, то проміжна категорія *Іншого* свідчить про культурну акцептацію, певну взаємодію та її діалогізм» [9]. А ось другий: «У той же час, особливо у тридцяті роки, коли сприйняття й інтерпретація оточуючого світу почали ґрунтуватись на національних критеріях, образ *Іншого / Чужого* набував якісно нових ознак [Див. 4]» [9]. До того ж, те, що в О. Сухомлинова було відсиланням до четвертої позиції у списку літератури (йдеться про роботу О. Лїнкевич «Wizerunki obcego a rzeczywistość społeczna pograncza w Galicji Wschodniej w dwudziestoleciu międzywojennym»), в «статті» нашої авторки зайняло позицію номер десять і замаскувалося під прочитаний й опрацьований нею текст! За браком місця перейдемо до специфіки «цитування» у статті з 2019 р. під назвою «Жанрова своєрідність діалогії Анджея Хцюка у контексті польської постмодерної прози». У двох попередніх «статтях» твори А. Хцюка послїдовно називалися авторкою «повістями». У третій статті перекреслюється подавана попередньо жанрова ідентифікація, натомість пропонується нова – «автобіографічний ліричний роман» (!), причїм без будь-яких обґрунтувань і покликань на корпус найважливіших праць про постмодернізм як культурне і літературне явище, без показу самого «контексту польської постмодерної прози». Авторка, мабуть, вирішила, що якщо існує праця Л. Лавринович «Постмодернізм в українській, польській

та російській прозі: типологія образу-персонажа», то тексти А. Хцюка також можна назвати постмодерністськими. Не оминулося й тут без іманентної плагіато-фальсифікації. Для ілюстрації візьмемо такий фрагмент: «Це поєднання є виразним прикладом метафоричного виразу М. Бахтіна «пам'ять жанру», який стверджує, що «жанр завжди той і не той, завжди і старий і новий одночасно», «жанр живе теперішнім, але завжди пам'ятає своє минуле, свій початок», тому здатний забезпечити «єдність і безперервність літературного розвитку» [1, с. 122]» [14, с. 258–259]. Під номером один, на який покликається авторка, у списку літератури фігурує праця М. Бахтіна «Проблеми поезики Достоевского» за 1972 р. Перевірка джерела показує, що такого фрагменту на с. 122 у книзі М. Бахтіна за 1972 р. немає. На згаданий фрагмент – в ідентичній формі вибіркового скорочення (!) і з тією ж сторінкою (!) – натрапляємо, натомість, у статті Н. Бернадської «Постмодернізм і «пам'ять жанру»». Н. Бернадська, однак, цитує М. Бахтіна за виданням 1979 року. Звідси – й інша сторінка. На жаль, брак місця не дає можливості зробити докладного аналізу згаданих «статей». Про питання теоретичного чи методологічного характеру не доводиться й говорити, однак не через брак місця, а тому, що про теорію й методологію наукових досліджень авторка «Молодого вченого» не має жодного поняття. Якщо ж повертатися до згадуваної вже метафори, то усі три обговорювані «статті» містять не тільки рак, але рак, який пожирає і розкладає самого себе у вигляді дилетантизму і цинічної фальсифікаційно-плагіатної еквілібристики.

Підсумовуючи, підкреслимо, що українське металітературознавство конституюється як окрема інтелектуальна, ширше – культурна, практика із характерними для неї завданнями (аналітично-описовим, порівняльно-зіставним, корекційно-моніторинговим), функціями (творення культурних смислів і сприяння їх циркуляції в академічному полі, актуалізація критичної авторефлексії, конституювання спільноти, що поділяє цінності зі сфери якісної інтелектуальної продукції) і стратегіями (канонізації, реканонізації й деканонізації, контекстуалізації, мапування). Аналіз динаміки метаописових практик показав, що з початку двотисячних відбувається виразний поворот у бік етики й аксіології літературознавчих досліджень, а також посилення апелятивно-превентивних стратегій, спрямованих передусім на підвищення порогу чутливості щодо академічної недоброчесності. Результати дослідження конкретного випадку не тільки вказують на розмаїття і системний характер «технік» продукування квазінаукового кічу, але спонукають задуматися над особливостями конституювання і функціонування тожсамості непокликаних (у веберівському розумінні). Відтак, постає питання про можливу перманентну невротизацію і приховану імпульсивність як побічні ефекти гри у наукову творчість. Тому цинізм фальсифікаційно-плагіатних практик можна розглядати не тільки як результат впевненості у підтримці середовищ, що толерують квазінауковий секонд-хенд, але і як виразну захисну стратегію перед загрозою невизнання з боку спільноти, що керується цінностями наукової доброчесності.

Список використаної літератури

1. Андрусів С. Сучасне українське літературознавство: тексти і контексти / С. Андрусів // Слово і Час. – 2004. – № 5. – С. 48–53 ; Andrusiv S. Suchasne ukrainske literaturoznavstvo : teksty i konteksty / S. Andrusiv // Slovo i Chas. – 2004. – № 5. – S. 48–53.
2. Грабович Г. Літературне історіописання та його контексти / Г. Грабович // Критика. – 2001. – Ч. 12. – С. 11–15 ; Hrabovych H. Literaturne istoriopysannia ta yoho konteksty / H. Hrabovych // Krytyka. – 2001. – Ch. 12. – S. 11–15.

3. Гундорова Т. Методологічний тиск / Г. Грабович // Критика. – 2002. – Ч. 12. – С. 14–17; Hundorova T. Metodolohichniy tysk / H. Hrabovych // Krytyka. – 2002. – Ch. 12. – S. 14–17.

4. Гундорова Т. Як плагіат кандидата наук і консультанта МОН спустошує поле науки / Т. Гундорова // Українська правда. – 2018. – 8 жовтня. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/10/8/233488/>; Hundorova T. Yak plahiat kandydata nauk i konsultanta MON spustoshuie pole nauky / T. Hundorova // Ukrainska pravda. – 2018. – 8 zhovtnia. – Rezhym dostupu: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/10/8/233488/>

5. Комісія знайшла в дисертації Дроздовського 64 % плагіату // Читомо. – 2018. – 16 листопада. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/komisiia-znajshla-v-dysertatsii-drozdovskoho-64-plahiatu/>; Komisiia znaishla v dysertatsii Drozdovskoho 64 % plahiatu // Chytomo. – 2018. – 16 lystopada. – Rezhym dostupu: <http://www.chytomo.com/komisiia-znajshla-v-dysertatsii-drozdovskoho-64-plahiatu>

6. Котинська К. Львів: перечеитування міста / К. Котинська; пер. з пол. О. Сливинський. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 240 с.; Kotynska K. Lviv: perechytuvannia mista / K. Kotynska; per. z pol. O. Slyvynskiyi. – Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva, 2017. – 240 s.

7. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / наук. ред. Л. Тимошенко. – Дрогобич: Коло, 2009. – 320 с.; Narysy z istorii Drohobycha (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st.) / nauk. red. L. Tymoshenko. – Drohobych: Kolo, 2009. – 320 s.

8. Павличко С. Методологічна ситуація в сучасному українському літературознавстві // Павличко С. Теорія літератури / С. Павличко. – Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. – С. 483–489; Pavlychko S. Metodolohichna sytuatsiia v suchasnomu ukrainskomu literaturoznavstvi // Pavlychko S. Teoriia literatury / S. Pavlychko. – Kyiv: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2002. – S. 483–489.

9. Сухомлинов О. Образ росіянина як чужого у повісті Марії Шофер «Гженди» / О. Сухомлинов // Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. – Бердянськ: БДПУ, 2011. – Вип. VII, Ч. 1. – С. 141–149. – Режим доступу: <http://suchomlynov.pl/assets/files/publikacje/Obcy.pdf>; Sukhomlynov O. Obraz rosiianyna yak chuzhoho u povisti Marii Shofer «Gzhendy» / O. Sukhomlynov // Aktualni problemy inozemnoi filolohii: linhvistyka ta literaturoznavstvo: mizhvuz. zb. nauk. st. – Berdiansk: BDPU, 2011. – Vyp. VII, Ch. 1. – S. 141–149. – Rezhym dostupu: <http://suchomlynov.pl/assets/files/publikacje/Obcy.pdf>

10. Фабрикування науки / Г. Грабович, Т. Гундорова, М. Гольберг [та ін.] // Критика. – 2007. – Ч. 4. – С. 14–19; Fabrykuvannia nauky / H. Hrabovych, T. Hundorova, M. Holberh [ta in.] // Krytyka. – 2007. – Ch. 4. – S. 14–19.

11. Фізер І. Зустрічі чи зіткнення української філології із західними методологічними стратегіями / І. Фізер // Слово і Час. – 2006. – № 4. – С. 3–9; Fizer I. Zustrichi chy zitknennia ukrainskoi filolohii iz zakhidnymu metodolohichnymu stratehiiamy / I. Fizer // Slovo i Chas. – 2006. – № 4. – S. 3–9.

12. Швадчак Н. Плагіат б'є по науці – чи є кому відповісти? / Н. Швадчак // LB.ua. – 2018. – 17 жовтні. – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/society/2018/10/17/410178_plagiat_bie_nautsi-chi_ie.html; Shvadchak N. Plahiat bie po nautsi – chy ye komu vidpovisty? / N. Shvadchak // LB.ua. – 2018. – 17 zhovtni. – Rezhym dostupu: https://ukr.lb.ua/society/2018/10/17/410178_plagiat_bie_nautsi-chi_ie.html

13. Яворська О. (Не)наше місто : конкуруюча пам'ять про міжвоєнний Дрогобич у польській та українській літературах / О. Яворська // Молодий вчений. – 2017. – № 4.3. – С. 304–307; Yavorska O. (Ne)nashe misto : konkuruiucha pamiat pro mizhvoiennyi Drohobych u polskii ta ukrainskii literaturakh / O. Yavorska // Molodyi vchenyi. – 2017. – № 4.3. – S. 304–307.

14. Яворська О. Жанрова своєрідність діалогії Анджея Хцюка у контексті польської постмодерної прози / О. Яворська // Молодий вчений. – 2019. – № 4.2. – С. 256–259; Yavorska O. Zhanrova svoieridnist dylohii Andzheia Khtsiuka u konteksti polskoi postmodernoї prozy / O. Yavorska // Molodyi vchenyi. – 2019. – № 4.2. – S. 256–259.

15. Яворська О. Функціонування опозиції Свій – Інший у формуванні національної ідентичності мешканців міжвоєнного Дрогобича у повістях А. Хцюка / О. Яворська // Молодий вчений. – 2018. – № 3.1. – С. 206–210; Yavorska O. Funktsionuvannia opozytsii Svii – Inshyi u formuvanni natsionalnoi identychnosti meshkantsiv mizhvoiennoho Drohobycha u povistiakh A. Khtsiuka / O. Yavorska // Molodyi vchenyi. – 2018. – № 3.1. – S. 206–210.

16. Andrusiw S. Współczesne literaturoznawstwo ukraińskie : sytuacja nieustającego «między» / S. Andrusiw // TeKa Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych. – 2013. – Vol. VIII. – S. 58–68.

17. Woldan A. Mit Austrii w literaturze polskiej / A. Woldan. – Kraków : Międzynarodowe Centrum Kultury, 2002. – 280 s.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2019.

V. Durkalevych

QUASI-SCIENTIFIC SECOND HAND OF CONTEMPORARY LITERARY STUDIES: THE STRATEGIES OF FALSIFICATION AND PLAGIARISM

The article examines the specifics of constitution and modification of self-depicted and self-reflective activity as a separate type of cultural practice which is called to monitor and correct the literary studies process at theoretical and methodological levels as well as at value and ethical levels. The author demonstrates, with the help of the case study, the destructive coming into the field of cultural production.

Ukrainian meta-literary studies are formed as intellectual, further – cultural, practice with its specific tasks (analytical and descriptive, comparative and combinational, correctional and observational), functions (the creation of the cultural meaning and the encouragement of its circulation at the scientific field, the animation of critical self-reflection, the creation of community which shares common values connected with the field of high quality cultural production) and strategies (canonization, recanonization and decanonization, contextualization, mapping).

The analysis of meta-descriptive practices has shown that from the very beginning of the 2000th the noticeable turn from theory and methodology to ethic and axiology has taken place, and the activation of appeal and preventive strategies has been observed. These appeal-preventive strategies are targeted at increasing of intolerance to scientific dishonesty sensitivity threshold.

The obtained results of the case study, on the one hand, point to a diversity and systematic character of quasi-scientific kitsch production «techniques». On the other hand, they make one think about the constitutional and functional peculiarities of not invited identity (in the Weber sense).

Then the question arises: whether the permanent neuroticism and hidden implosion are the possible side effects of the scientific creativity game. Therefore, cynicism of falsification-plagiarism practices can be considered as the result of one's certainty of the support from the community, which tolerates quasi-scientific second-hand as well as a distinctive defensive strategy against the threat of non-recognition by the community, guided by the values of scientific virtue.

In this paper the fundamental role of S. Pavlychko's issue «The methodological situation in contemporary Ukrainian literary studies» has been underlined. The author states that all subsequent issues in the field of Ukrainian postcolonial literary and meta-literary studies directly or indirectly refer to the main points contained in S. Pavlychko's texts. This prominent researcher underlined the impossibility of non-theoretical status of literary criticism research papers.

Key words: *self-reflection, self-meta-description, Ukrainian literary studies, monitoring, plagiarism, cultural practice, theory and methodology of literature studies.*

УДК 821.161.1-1

С. О. Зубенко

ПОЕЗІЯ П. АНТОКОЛЬСЬКОГО 1910-х – 1920-х рр. В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОСТІ О. БЛОКА

У статті досліджено вплив поезії Олександра Блока на ранню лірику Павла Григоровича Антокольського. Вперше досліджено раніше невідому ранню лірику поета, що дозволило уточнити періодизацію його творчості та виділити у ній період «учнівства», що припав на 1910-і роки. Доведено, що поетика ранньої лірики П. Антокольського, її тематика та образність зумовлені впливом символізму, перш за все, творчістю О. Блока і багато поетичних рішень поета є наслідуванням, в якому експлуатуються різноманітні засоби виразності й клішовані образи.

Ключові слова: *символізм, спадщина поета, клішовані образи, учнівство.*

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-21-37-42

П. Антокольський увійшов у літературу у той час, коли її вигляд визначала поезія. Як справедливо зазначали Андрій Тоом і Анна Тоом, «... в Петербурзі і Москві вирувало літературне життя: один за одним виникали поетичні гуртки, раз у раз з'являлися нові яскраві індивідуальності. Предмет загального захоплення – вірші Олександра Блока, поета старшого покоління. Але вже в повний голос заявили про себе і молоді таланти, майже однолітки Антокольського: Ахматова, Пастернак, Мандельштам, Цветаєва, Маяковський, Єсенін – сильні, яскраві особистості, впевнені в собі поети, на рівних сперечалися з попереднім поколінням. А він – все ще наївний юнак, до того ж дуже сором'язливий» [3, с. 5]. Попри яскраву талановитість та на підтримку М. Цветаєвої, молодий поет не вважав свої ранні твори гідними публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перша збірка віршів П. Г. Антокольського вийшла у світ в 1922 р., проте критика не звернула на неї особливої уваги. Лише в 1933 році його поезії була присвячена спеціальна стаття